

AKP SEÇİM BEYANNAMESİNDE ÇELİŞKİLİ RAKAMLAR, ABARTILI DEĞERLENDİRMELER YER ALIYOR

Enerji vaatleri çözümünden uzak

Nilgün ERCAN
Kimya Mühendisi

AKP'nin 8.5 yıllık bir iktidar dönemi sonrasında Seçim Beyannamesi'nde enerji gibi önemli bir konuda neler söylediğine bakmak herhalde ilginç olacaktır. AKP'nin Seçim Beyannamesi'nin "Enerji ve Madencilik" ile ilgili bölümünde, 8.5 yıllık iktidarlarının bilançosu anlamına gelecek şekilde, 2002 ile 2010 yılları arasındaki bazı karşılaştırmaların yer aldığı bir tablo bulunmakta; bununla AKP iktidarında enerji alanında önemli ilerlemeler sağlandığı yönünde bir izlenim yaratılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Tabloda, 8.5 yılda birincil enerji arzının yüzde 34 yükseldiği, elektrik kurulu gücünün de yüzde 52 arttığı görülmektedir. Ancak Türkiye için, talep artışı ve yatırımlara bağlı olarak gerçekleşen bu artış oranları daha önce karşılaşılmamış durumlar değildir. Örneğin 1994-2002 yılları arasındaki zaman diliminde enerji arzı yüzde 32.6 oranında, daha geriye gidersek 1985-1993 yılları arasında ise yüzde 53 oranında yükselmiştir. Elektrik kurulu gücü ise 1994-

2002 arasında yüzde 53, 1985-1993 yılları arasında ise yüzde 123 artmıştır.

Diğer bir dikkat çeken husus da 2002 ve 2010 yılları hidroelektrik üretimlerinin karşılaştırılmasıdır. Tabloya göre 2002 yılında 33.6 milyar kilovat saat (kWh) olan hidroelektrik üretim 2010 yılında 51.5 milyar kWh'a çıkmıştır. Hidroelektrik üretim, sadece elektrik talebi ile değil, aynı zamanda yağışlara bağlı olarak barajlara gelen su miktarı ile ilişkilidir. Nitekim AKP iktidarı öncesindeki bazı yıllarda, daha düşük bir kurulu güçle bile 40 milyar kWh'lere kadar çıkabilen hidroelektrik üretimi gerçekleşmiştir. AKP dönemine denk gelen 2003

yılında 35.4 milyar kWh, 2007 yılında 36.2 milyar kWh hidroelektrik üretimi olmuştur, bundan sonra da su gelirlerinin azalmasına bağlı olarak 50 milyar kWh'ın altında üretimlerle karşılaşılacaktır. Bu nedenle tabloda yer alan, 2002 ile 2010 yılları arasındaki hidroelektrik

üretimi karşılaştırması bir "başarı" anlatmamaktadır. Buna karşılık, "Yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı üretimi teşvik ediyoruz" denerek, hiçbir şekilde kaynak planlaması yapılmadan, sağlıklı etütler olmadan, hatta bazı saptamalara göre "Harita üzerinden yer seçerek" gündeme getirilen küçük hidroelektrik santral (HES) projeleri ise halkın yaşam kaynaklarını kurutmaya ve doğayı yok etmeye yönelik "Başarısızlık öyküsü" sayılabilir.

Kayıp ve kaçaklar konusunda da önemli başarı elde edilmiş izlenimi verilmektedir. Öncelikle şu notu düşelim: TEİAŞ sitesinde 2002 yılının kayıp ve kaçak oranı, Beyanname'de yer aldığı gibi yüzde 21 değil, yüzde 18.8 görülmektedir. Ancak daha önemlisi şudur: Konunun il-

İktidarda 8.5 yılını dolduran AKP'nin seçim beyannamesindeki ifadeler ve kıyaslamalar abartılı. Enerji verilerine ilişkin beyanname alan verilerle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı rakamları çelişiyor. Aynı çelişki kurumların bütçelerinin gerçekleşme oralarında da ortaya çıkıyor.

gilileri tarafından, kayıp ve kaçakların herhangi bir ölçüm üzerinden değil, muhasebe kayıtları üzerinden yapıldığı; şebeke kaybı ile kaçakların birbirinden ayıramadığı; fatura tahsilatındaki gerçekleşme, borç ve dönemlerin kayması gibi nedenlerle bu değerlerin mutlak olmadığı ve değişebileceği belirtilmektedir.

Rakamlar lehe kullanılıyor

AKP birçok konuda 2001 yılında girilen kriz sonucu ortaya çıkan daralmanın baz etkisini, rakamları kendi lehine çevirmek için kullanmaktadır. Buna bağlı olarak, tabloya göre yıllık yatırım bütçelerinin gerçekleşme oranı, 2002 yılında yani ekonomik krizin vurduğu Türkiye'de yüzde 29 iken, 2010 yılında yüzde 98'e yükselmiş görülmektedir. Buna karşılık, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın İnternet sayfasında 2010 yılı için bakanlık, bağlı ve ilgili kuruluşların 2010 yılı yatırım gerçekleşme oranı, geçici verilerle de olsa genel toplamda yüzde 58.63 olarak verilmektedir. Bu nedenle Beyanname'de yer alan yüzde 98 oranı açıklığa kavuşturulmaya muhtaçtır. Bakanlığa bağlı ve ilgili kuruluşların 2009 yılı yatırım programı gerçekleşme durumuna bakıldığında da, farklı kaynaklar arasında çelişkiler

olmakla birlikte, Faaliyet Raporu'na göre toplamda yüzde 66 oranının tutturulabildiği; Bakanlık bünyesindeki büyük yatırımcı kuruluşlardan Elektrik Üretim A.Ş.'nin gerçekleşen yatırımlarının programlananın yüzde 39'u, BOTAS'ın ise sadece yüzde 15'i düzeyinde kaldığı görülmektedir. Ayrıca 2001 Krizi öncesi dönemlere ve 1980'li yıllara bakarsak da, programlanan yatırımlara göre oldukça yüksek, hatta yüzde 100'ü aşan gerçekleşme oranları ile karşılaşılabilmektedir.

Yerli kaynak payı düşüyor

İktidar partisinin, kendi döneminde "... enerji alanında yerli imkan ve kaynakları seferber etmiş" olduğuna dair saptaması ile geleceğe yönelik "yerli enerji kaynaklarından azami yararlanacağı" vaadine de değinmekte yarar vardır. Beyanname alan verilerle göre, 2002 yılında yerli üretimin toplam enerji arzı içindeki payı yüzde 31 iken, 8.5 yıllık bir AKP iktidarı döneminden sonra yüzde 29'a düşmüş görülmektedir. Yani "yerli kaynakları seferber ettiği" iddiasında olan AKP, toplam enerji arzında yerli kaynakların payını arttırmamış, tam tersine düşürmüştür.

Enerji sektöründeki özelleştirme politikaları sonucunda, yatırım maliyeti düşük, yatırım süresi kısa olan doğalgaz santrallerinin payının artması AKP öncesi dönemlerde de yaşanan bir durumdur. Bunun sonucunda, ülkemizde doğalgaz ithalatı da hızla artmıştır. AKP döneminde özel sektörün doğalgaz santrallerine olan ilgisi sürerken, buna bir de "ithal kömür" eklenmiştir. Bu dönemde yerli kaynağımız olan, ancak ısı değeri düşük,

kül ve kükürt oranları yüksek, bu nedenlerle de özel sektörün yönelmek istemediği linyite dayalı santral yatırımları gerilerken, daha yüksek ısı değeri ithal kömüre dayalı yatırımlar artmıştır. İthal kömüre dayalı santrallerin kurulu gücü 2002 yılında 145 megavat (MW) iken, 2003 yılında 1465 MW'a, 2010 yılında ise 3 bin 281 MW'a çıkarak toplamdaki kurulu güce katkısı yüzde 6.5 olmuştur. EPDK sayfalarında ayrıca belirtilmesi de, ithal kömüre dayalı santraller için yapılan ve çeşitli aşamalarda lisans başvurularının, yaklaşık 17-18 bin MW'ı bulduğu tahmin edilmektedir.

(<http://www.aa.com.tr/tr/kurulu-guc-50-bin-mw-yi-asti-2.html>)

Afşin-Elbistan'a yatırım yok

Yerli kaynaklara önem verdiği iddiasında olan AKP'nin 8 yılı aşkın iktidar döneminde, en büyük linyit rezervimizdeki kömürleri değerlendiren 4x340 MW gücündeki Afşin-Elbistan A Santrali'nin rehabilitasyonu yapılamamış, bu amaçla alınan Dünya Bankası kredisi iade edilmiş, Afşin-Elbistan C ve D santrallerinin yatırımı da gerçekleştirilememiştir. Yıllardır piyasa bazlı politikalar ve özelleştirmeler nedeniyle geriletelen, işlevsiz hale getirilen kamu kuruluşları, işleyiş ve kadroları itibarıyla AKP döneminde iyice zayıflatılmıştır. Çeşitli taşeronlaştırma yöntemleri, işleri ve sorumlulukları özel sektöre, danışmanlık şirketlerine ve danışmanlara havale etme girişimleriyle, iş sahibinin, ki burada ilgili kamu kuruluşu olmaktadır, yetersizliğinin aşılacağı sanılmış; “Ben yaparım, olur” mantığı hakim kılınmıştır. Ne var ki, teknik uzmanlık ve sağlıklı proje yönetimi gerektiren konular bu şekilde aşılamadığından, çeşitli girişimler hüsrana sonlanmış.

Üstelik yine bu dönemde ihale ile bir özel sektör grubuna verilen Afşin-Elbistan B Santrali için kömür sağlayan açık maden işletmesinde maalesef 11 insanımız yaşamlarını kaybetmiştir. 1980'li yılların ortalarından beri kamu kuruluşunun işletmecilik yaptığı bir havzada özel sektörün yaklaşık 3 yıllık işletmeciliği sonrasında bu olayla karşılaşmış; bilahare maden sahası iş güvenliği müfettişleri raporu üzerine kapatılmıştır. Olayı doğal afet olarak gösterme girişimleri dikkat çekmiş olup, konuyla ilgili olarak TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası ile Maden Mühendisleri Odası'nın dikkate değer saptamaları vardır. Sonuç olarak, baştaki projelendirmelere

Enerji üretiminde yerli kaynakların oranı AKP iktidarı döneminde düştü. Yerli kaynakların toplam enerji üretimindeki payı 2002'de yüzde 31 iken, 2010'da yüzde 29'a geriledi. İthal kömüre dayalı kurulu güç 145 megavattan 3281 megavata yükseldi. Beyannamede sıralanan çokça vaadin hangi kurumsal yapıyla gerçekleştirileceği ise en önemli soru.

göre iki ayrı grup santral ve her grup santral için iki ayrı linyit işletmesi bulunan Türkiye'nin en büyük linyit havzasında, iyileştirme ve yeni yatırım yapılması yönünde ileri adım atmak şöyle dursun, AKP döneminde durum daha da geriye gitmiştir.

Nükleer Rusya'ya havale

Kamu kurumlarını işlevsiz hale getirerek ve geriletirerek, sorumlulukları ve altından kalkılamayan işleri başka adreslere devir ve havale etme yoluyla iş halledeceğini sanma zih-

niyetinin tavan yaptığı bu dönemde bizleri bekleyen en önemli ve riskli konu ise “nükleer santral” meselesidir. Nükleer santrallerin güvenli bir şekilde işletilmesi, radyoaktif atıkların yönetimi, kaza durumunda geri dönülemez zararların ortaya çıkması gibi sorunları bir yanda saklı tutulsa da Akkuyu Santrali'nin yapımı için Rusya Federasyonu ile yapılan anlaşmanın irdelenmesi gereken çok yanı bulunmaktadır. Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı gibi nükleer

sektörün başını çeken kurumlar tarafından bile ilk santralını yapan ülkede nükleer santral yapımından değil, bir programdan söz edilmektedir. AKP iktidarının yaptığı ise, bırakalım bütünlüklü bir nükleer programı, bir nükleer santral yapımının asgari koşullarından bile uzak bir şekilde, Elektrik Satış Anlaşması düzeyindeki bir belge ile Akkuyu'daki araziye var olan lisansı ile birlikte Rusya Federasyonu'na tahsis etmek olmuştur. Henüz bir işletme deneyimi yaşamamış olan VVER1200 reaktörlerinden oluşacak 4 ünitelik santral konusunda, ortaya çıkacak uygulama ve denetleme sorunları ile anlaşmadaki belirsizlikler, Türkiye tarafının hazırlıksızlığı ve altyapısının yetersizliği dikkate alındığında; yaşamsal, toplumsal, çevresel ve ekonomik riskleri yurttaşlarımız tarafından ödenecek bir sürecin başladığını söylemek herhalde yanlış olmayacaktır.

Kurumsal yapı vaatleri karşılayamaz

AKP'nin Seçim Beyannamesi'nde yer alan enerji ile ilgili her başlığa tek tek değinmek bir yazı sınırları içinde mümkün değildir. Ancak 8.5 yıllık iktidar yetmemiş olacak ki, hala bol bol vaatler verilmektedir. AKP'nin vaatlerinin ülkemizde enerji sorununun çözümü yolunda adım-

lar oluşturacağını varsaysak bile bunların hangi kurumsal yapıyla yaşama geçirileceği sorusu boşluktur. Özelleştirme ve piyasa politikaları sonucunda her şeyi özel sektör eliyle yürütebileceğini sanan iktidarların döneminde, kamu kurumlarının, hedefsizlik, plansızlık, önünü görememe, kısa vadede değişen kararlar, zayıflayan kadrolar, kendi alanına ait bilgi ve beceriye sahip olmaktan çok siyasi kadrolara tabi işleyiş ve bu savrulma içerisinde gerileyen teknik hizmetler gibi birçok, ama özünde birbirine bağlı nedenlerle içinin boşaltıldığı bilinmektedir.

Dikkat çekici bir nokta da, 2023'e yönelik iddialar taşıyan bu Beyanname'nin enerji ile ilgili bölümünde “Ar-Ge ve teknoloji geliştirme” gibi konulara hiç girilmemesi, sadece Beyanname'nin “Ar-Ge ve İnovasyon” ile ilgili bölümünde özel sektöre ait Ar-Ge merkezlerinin teşviki ile savunma sanayinden elde edilen birikimlerden yararlanacak sektörlerden biri olarak enerji alanına değinilmesidir. Bu kadar lafazanlığın yapıldığı bir Beyanname'de, teknolojik gelişmelerin oldukça önemli olduğu enerji alanında konunun böylesine geçiştirilmesi, Ar-Ge ve teknoloji geliştirilmesinin enerji politikalarına içselleştirilemediğini de göstermektedir. ■

